آزمون شماره ۱

تاریخ (۱) دهم - دی ماه

رشتهٔ علوم انسانی (طبقه‌بندی شده)

هشتگ امتحان

مدت زمان: ۸۰ دقیقه
تعداد سؤال: ۵۴

ردیف		نمره
	درس ۱ صفحه درسنامه: ۴۶	
درست نادرست ۱	تمدن، پیامد کنش‌های فردی و جمعی انسان‌ها است. (خارج - مدرسهٔ علوم اسلامی - دی ۹۷) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۲	تحولات تاریخی در نتیجهٔ کنش متقابل انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت، پدید آمده‌اند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۳	پس از هرودت نویسندگان یونانی و سپس رومی فن تاریخ‌نویسی را تکامل بخشیدند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۴	به گفتهٔ شهید ..... از نظر قرآن تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد.	۰/۲۵
۵	قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف‌شده سنگ نوشته‌ای به خط ..... است. (کنید کدوس - مدرسهٔ فرانکلن - دی ۹۹)	۰/۲۵
۶	طاق بستان از منابع ..... است.	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۷	در یک پژوهش تاریخی برای انتخاب موضوع به چه مسائلی باید توجه کرد؟ (سه مورد) (اهل - مدرسهٔ فرانکلن - دی ۱۴۰۱)	۰/۵
۸	استخراج نتایج و یافته‌های تحقیق در کدام مرحلهٔ پژوهش انجام می‌شود؟	۰/۵
بلند پاسخ ۹	اساس شیوهٔ نوین تاریخ‌نگاری بر چه چیزی بود؟	۰/۵
	درس ۲ صفحه درسنامه: ۴۷	
درست نادرست ۱۰	در دورهٔ اشکانیان، گاه‌شماری‌های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۱۱	بین‌النهرینی‌ها و رومیان باستان در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۱۲	پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان، بار دیگر گاه‌شماری مسیحیان را اصلاح کرد. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۱۳	امروزه از نقشه‌های تاریخی به منظور ارائهٔ اطلاعات نمایش، تأثیر جغرافیا بر رویدادها و تحولات تاریخی استفاده می‌شود. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۱۴	گاه‌شماری رومی بر اساس گاه‌شماری ..... و به دستور ژولیوس سزار اصلاح شد.	۰/۲۵
۱۵	تنظیم و ترتیب رویدادها که به آن ..... می‌گویند در مطالعه و پژوهش تاریخ اهمیت فراوانی دارد.	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۱۶	مردمان بین‌النهرین برای رفع اختلاف بین سال قمری و خورشیدی چه کردند؟ (خارج - مدرسهٔ علوم اسلامی - دی ۹۷) الف) ۱۱ روز به آخر هر سال می‌افزودند. ب) هر چهار سال یک روز به سال می‌افزودند. ج) هر ۳ سال یک ماه به سال می‌افزودند. د) پنج روز به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.	۰/۲۵
۱۷	در کدام گاه‌شماری باستانی هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال شمسی حقیقی عقب می‌افتاد؟ (کنکور خارج از کشور - ۹۷) الف) اوستایی ساسانی ب) شمسی قمری بابلی ج) دوازده حیوانی د) هجری قمری	۰/۲۵
	درس ۳ صفحه درسنامه: ۴۸	
درست نادرست ۱۸	مهم‌ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی موزه‌ها هستند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۱۹	گام دوم در فعالیت باستان‌شناسی کشف و بازسازی دقیق محوطه‌ها و آثار باستانی است. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۲۰	موزهٔ متروپولیتن در شهر ..... قرار دارد.	۰/۲۵
۲۱	اطلاعات به دست آمده از غار لاسکو فرانسه برای مطالعه و شناخت مردمان دورهٔ ..... اهمیت دارد.	۰/۲۵

کوتاه پاسخ		
۲۲	کدام آثار و بناهای تاریخی ایران به طور تصادفی کشف شده‌اند؟	۰/۵
۲۳	مکان‌های باستانی از چه نظر متفاوت‌اند؟	۰/۵
درست نادرست	**درس ۴** صفحه درسنامه: ۴۸	
۲۴	تمدن بین‌النهرین بر تمدن‌های پس از خود از جمله تمدن ایران در زمان هخامنشیان و نیز تمدن یونان تأثیر بسزایی گذاشت. (تهران - مدرسهٔ علوی اسلامی - دی ۹۷) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۲۵	اهرام سه‌گانه به عنوان یکی از شاهکارهای معماری جهان باستان به دستور فرعون‌ها در مصر ساخته شد. (تهران - خرداد ۱۴۰۳) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۲۶	فرعونی‌ها برای اداره امور کشور از شخصی با عنوان کارگزار کل کشور استفاده کردند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای		
۲۷	در مورد پیامدهای کشاورزی کدام گزینه درست نیست؟ الف) ایجاد سکونتگاه‌های دائمی ب) رونق داد و ستد ج) ایجاد شبکهٔ راه‌ها د) تولیدات تخصصی	۰/۲۵
۲۸	با مقایسهٔ دین اقوام سومری و مصری کدام گزینه در اعتقادات آنها مشترک است؟ الف) مهربان بودن خدایان ب) پرستش خدایان متعدد ج) مومیایی کردن اجساد پس از مرگ د) یکتاپرستی	۰/۲۵
بلند پاسخ		
۲۹	مشهورترین فرمانروای سلسلهٔ بابل قدیم (اموری) که بود و چه اقداماتی انجام داد؟ (اصفهان - نمونه دولتی امام خامنه‌ای - دی ۹۷)	۰/۷۵
۳۰	معماری مصر باستان و ایلام را از نظر مصالح به کار رفته و دانش سازندگان و مهم‌ترین بنا با هم مقایسه کنید.	۰/۷۵
درست نادرست	**درس ۵** صفحه درسنامه: ۵۰	
۳۱	سلسلهٔ هان زمینه‌ساز تغییر و تحولاتی در زمینه‌های اجتماعی، کشاورزی و فرهنگی در چین شدند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۳۲	در حدود ۱۵۰۰ ق.م و در زمانی که تمدن سند رو به انحطاط نهاده بود دسته‌هایی از اقوام آریایی از سمت شمال شرق وارد هند شدند. (آذربایجان غربی - مدرسهٔ نهضت - دی ۹۷) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی		
۳۳	کهن‌ترین بخش وداها ..... نام دارد که به زبان ..... سروده شده است.	۰/۵
کوتاه پاسخ		
۳۴	در شهرهای موهنجودارو و هاراپا چه بناهای عمومی وجود داشت؟	۰/۲۵
بلند پاسخ		
۳۵	برهمنان چگونه طبقهٔ ممتازی را در هند تشکیل داده بودند؟	۰/۷۵
درست نادرست	**درس ۶** صفحه درسنامه: ۵۱	
۳۶	حکومت هخامنشیان در جریان جنگ‌های پلوپونزی مخفیانه به روم کمک مالی می‌کرد. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۳۷	اولین دورهٔ تمدن یونان را عصر مینوسی می‌گویند. (فارس - نمونه دولتی امام خامنه‌ای - دی ۱۴۰۱) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی		
۳۸	تنها حکومتی که در مقابل سپاه قدرتمند روم ایستادگی کرد حکومت ..... بود.	۰/۲۵
۳۹	خدایان یونانی در کوه ..... جای داشتند.	۰/۲۵
بلند پاسخ		
۴۰	فیلیپ دوم چگونه بر یونان مسلط شد؟	۰/۷۵
۴۱	موقعیت اجتماعی زنان روم را با یونان مقایسه کنید.	۱

درست نادرست ۴۲	**درس ۷** صفحه درسنامه: ۵۳ یکی از دلایل ضعف تاریخ‌نگاری ایران در عصر باستان پذیرش بیشتر سنت مکتوب نسبت به سنت شفاهی است. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
	۴۳ متن اصلی خدای‌نامه‌ها از بین رفته ولی ترجمهٔ عربی آنها باقی مانده است. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۴۴	عمده منابع نوشتاری غیر ایرانی را کتاب‌های مورّخان ..... و ..... تشکیل می‌دهند.	۰/۵
۴۵	در دورهٔ ..... تمایل و علاقهٔ اروپاییان برای مسافرت به کشور ایران و شناخت تاریخ و فرهنگ آن بیشتر شد. (خارج - علوم انسانی - دی ۹۷)	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۴۶	کدام‌یک از منابع زیر جزء منابع دست اول نوشتاری به شمار نمی‌آید؟ الف) سنگ‌نوشته‌ها ب) کتاب هرودت ج) سالنامه‌ها د) مقالهٔ ایران باستان	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۴۷	در زمان محمد شاه قاجار کدام افسر انگلیسی موفق به خواندن خط میخی شد و سنگ نوشتهٔ داریوش هخامنشی را در بیستون ترجمه کرد؟	۰/۲۵
تعریف مفاهیم ۴۸	در مورد مفاهیم زیر توضیح دهید. الف) خدای‌نامه‌ها: ب) منابع دست دوم:	۱
	درس ۸ صفحه درسنامه: ۵۴	
جای خالی ۴۹	محبوب‌ترین خدایان ایلام ..... نام داشت.	۰/۲۵
۵۰	حکومت ایلام سرانجام پس از قرن‌ها سلطنت بر اثر یورش ویرانگر ..... دچار انحطاط و فروپاشی شد.	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۵۱	نخستین شهرها مثل شهر سوخته و شوش در چه مناطقی پدید آمده‌اند؟	۰/۵
۵۲	چغازنبیل شاهکار معماری چه دوره‌ای است؟ (خارج - مدرسهٔ علوم انسانی - دی ۹۷)	۰/۲۵
۵۳	شهر شوش در دوران کدام سلسله دوباره شکوه و عظمت دیرین خود را بازیافت؟	۰/۲۵
۵۴	کهن‌ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده مربوط به کجاست؟ نام ببرید.	۰/۵
بلند پاسخ ۵۵	اهمیت و موقعیت ایران را بنویسید.	۱

آزمون شماره ۴	تاریخ (۱) دهم - دی ماه رشتهٔ علوم انسانی (ده استاد)	هشتگ امتحان	مدت زمان: ۸۰ دقیقه تعداد سؤال: ۳۹

ردیف		نمره
	الف) درست یا نادرست بودن جمله‌های زیر را مشخص کنید.	۷/۵
۱	رویدادهای تاریخی مجزا و مستقل هستند و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی ندارند. ○ درست ○ نادرست	
۲	متن اصلی خدای‌نامه‌ها از بین رفته ولی ترجمهٔ عربی آنها باقی مانده است. ○ درست ○ نادرست	
۳	کشف و شناسایی یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسان به شمار می‌رود. ○ درست ○ نادرست	
۴	مبدأ گاه‌شماری اوستایی بر تخت نشستن هر پادشاه بود. ○ درست ○ نادرست	
۵	سلسلهٔ هان زمینه‌ساز تغییر و تحولاتی در زمینه‌های اجتماعی، کشاورزی و فرهنگی در چین شدند. ○ درست ○ نادرست	
	ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	۱
۶	کهن‌ترین و کامل‌ترین اثر تاریخی برجای مانده از عصر باستان کتاب ..... است.	
۷	ژولیوس سزار امپراتور روم دستور داد گاه‌شماری رومی براساس گاه‌شماری ..... اصلاح شود.	
۸	به جاهایی که در آنجا باستان‌شناسان آثار باستانی را مطالعه و در مواردی کشف می‌کنند ..... می‌گویند.	
۹	برخی از باستان‌شناسان اهمیت و تأثیر ابداع کشاورزی را در تاریخ بشر همچون ..... در قرن هشتم می‌دانند.	
	ج) گزینهٔ صحیح را با علامت ✓ مشخص کنید.	۱
۱۰	گیل گمش مربوط به لوحه‌های گلی کدام تمدن کهن بوده است؟	
	الف) سومریان ب) اکدی‌ها	
	ج) بابل قدیم د) آشوریان	
۱۱	ویژگی‌های رویدادهای تاریخی مربوط به کدام گزینه است؟	
	الف) دور از دسترس هستند. ب) تکرارناپذیرند.	
	ج) مجزا و مستقل نیستند. د) همهٔ گزینه‌ها درست است.	
۱۲	در میان بابلی‌ها چه نوع گاه‌شماری رایج بود؟	
	الف) خورشیدی - قمری ب) اوستایی	
	ج) جلالی د) هجری - قمری	
۱۳	کدام‌یک از موارد زیر جزء فواید و کارکردهای مطالعهٔ تاریخ است؟	
	الف) منبع شناخت و تفکر	
	ب) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده	
	ج) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی	
	د) همهٔ گزینه‌ها درست است.	
	د) جمله‌ها و کلمه‌های مناسب را به هم وصل کنید.	۷/۵
۱۴	موزخان تاریخ این کشور را به سه قسمت امپراتوری قدیم، میانه و جدید تقسیم کردند. ● ● تیبر	
۱۵	این فرماندهٔ هندی با شنیدن خبر مرگ اسکندر ضد یونانیان شورش کرد. ● ● آتن	
۱۶	این فرعون مصر کوشید یگانه‌پرستی را در مصر ترویج نماید. ● ● سارگن	
۱۷	وی در سرتاسر بین‌النهرین امپراتوری بزرگی را تشکیل داد. ● ● مصر	
۱۸	این دولت - شهر مرکز فعالیت‌های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه مردم‌سالاری به شمار می‌رفت. ● ● چندراگوپتا	
۱۹	شهر روم در کرانهٔ این رود پدید آمد. ● ● آمن هوتپ چهارم	
	● ● جمهوری	

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۲۰ نمودار زیر را کامل کنید. ۱

۲۱ منابع پژوهش تاریخی از نظر درجهٔ اهمیت و اعتبار به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ ۰/۵

۲۲ پس از هرودت کدام نویسندگان فن تاریخ‌نویسی را تکامل بخشیدند؟ ۰/۵

۲۳ یکی از پیامدهای ارتباط جغرافیا و تاریخ چیست؟ ۰/۵

۲۴ در مرحلهٔ استخراج و تنظیم اطلاعات چه کارهایی انجام می‌شود؟ (دو مورد) ۰/۵

۲۵ جنگ‌های داخلی یونان چه نام داشت؟ ۰/۵

۲۶ نخستین سند قانون‌گذاری جهان چه بود؟ ۰/۵

۲۷ کدام نواحی هند زیر سلطهٔ مهاجران آریایی درنیامد؟ ۰/۵

۲۸ بودا از کدام حقایق عالی سخن به میان آورد؟ (دو مورد) ۰/۵

۲۹ دو منظومهٔ حماسی یونان سرودهٔ هومر شاعر مشهور قرن ۸ ق.م چه نام داشت؟ ۰/۵

۳۰ دو شهر مهم روم را نام ببرید. ۰/۵

۳۱ تا پیش از خوانده‌شدن خط‌های باستانی موزخان هر یک از مکان‌های زیر را به چه کسانی نسبت می‌دادند؟ ۱

الف) پاسارگاد:

ب) پارسه:

و) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۳۲ باستان‌شناسان چگونه می‌کوشند به درک معتقدات دینی انسان‌های نخستین دست یابند؟ ۱

۳۳ جمهوری رم در قرن اول پیش از میلاد دستخوش چه تحولی شد؟ ۱

۳۴ چهار مورد از موزه‌های معروف جهان را نام ببرید. ۱

۳۵ دو مورد از اعتقادات دینی ایلامی‌ها (ایلام باستان) را بنویسید. ۱

۳۶ موقعیت جغرافیایی فلات ایران چه تأثیری بر تاریخ و تمدن آن داشته است؟ ۱

۳۷ منابع غیرنوشتاری ایران باستان حاوی چه نوع اطلاعاتی است؟ ۰/۷۵

۳۸ نتایج و دستاوردهای کاوش‌ها و تحقیقات جدید باستان‌شناسی را بنویسید. (دو مورد) (تجربی - خرداد ۱۴۰۳) ۱

۳۹ با توجه به تشکیل مهم‌ترین شهرهای ایران جاهای خالی را پر کنید. ۱

الف) شوش و ..... در خوزستان ب) سیلک در .....

ج) ..... و جیرفت در کرمان د) شهرسوخته در .....

آزمون شماره ۵

تاریخ (۱) دهم - خرداد ماه
رشتهٔ علوم انسانی (طبقه‌بندی شده)

هشتگ امتحان

مدت زمان: ۸۰ دقیقه
تعداد سؤال: ۴۴

ردیف		نمره
	بخش اختیاری الف	
درست نادرست ۱	**درس ۱** صفحه درسنامه: ۴۶ رویدادهای تاریخی تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۲	قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده تکراری از سنگ نوشته‌ای به خط کهن ..... است.	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۳	در کدام مرحله از مراحل پژوهش در تاریخ، مورخان نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاصی هستند؟ الف) انتخاب موضوع ب) شناسایی منابع ج) تحلیل و تفسیر اطلاعات د) گزارش یافته‌های پژوهش	۰/۲۵
درست نادرست ۴	**درس ۲** صفحه درسنامه: ۴۷ مصری‌ها گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند. (اصفهان - مدرسهٔ حضرت فاطمه الزهرا(س) - خرداد ۹۷) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
بلند پاسخ ۵	کرونولوژی را تعریف کنید. (اصفهان - مدرسهٔ حضرت فاطمه الزهرا(س) - خرداد ۹۷)	۰/۵
۶	گاه‌شماری چیست و مردم کدام تمدن‌ها در ایجاد گاه‌شماری پیشگام بوده‌اند؟ (تهران - نمونه دولتی ۱۷ شهریور - خرداد ۹۸)	۰/۵
کوتاه پاسخ ۷	**درس ۳** صفحه درسنامه: ۴۸ هدف علم باستان‌شناسی چیست؟ (تهران - نمونه دولتی ۱۷ شهریور - خرداد ۹۸)	۰/۵
۸	کدام مرحله در کار باستان‌شناس حساس است؟ (کرمانشاه - مدرسهٔ بنت‌الهدی صدر - خرداد ۹۷)	۰/۵
	بخش اختیاری ب	
درست نادرست ۹	**درس ۴** صفحه درسنامه: ۴۸ اولین شهرها در ناحیهٔ شمالی بین‌النهرین معروف به سومر به وجود آمدند. ○ درست ○ نادرست (تهران - مدرسهٔ عظیمیه - خرداد ۹۷)	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۱۰	مورخان تاریخ مصر باستان را به چند دوره تقسیم می‌کنند؟ نام ببرید.	۰/۵
۱۱	چرا اجساد فرعون‌ها را مومیایی می‌کردند؟	۰/۵
جای خالی ۱۲	**درس ۵** صفحه درسنامه: ۵۰ کهن‌ترین بخش وداها ..... نام دارد. (تهران - مدرسهٔ عظیمیه - خرداد ۹۷)	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۱۳	شهرهای بزرگ و پرجمعیت هند را که باستان‌شناسان پس از سال‌ها حفاری و کاوش کشف کردند، نام ببرید.	۰/۵
جای خالی ۱۴	**درس ۶** صفحه درسنامه: ۵۱ معروف‌ترین دستاورد هنری امپراتوری روم در ..... و ..... تبلور یافت. (تهران - مدرسهٔ عظیمیه - خرداد ۹۷)	۰/۵
بلند پاسخ ۱۵	**درس ۷** صفحه درسنامه: ۵۳ دو مورد از نتایج و دستاوردهای تحقیقات جدید را نام ببرید. (تهران - مدرسهٔ عظیمیه - خرداد ۹۸)	۱

بلند پاسخ ۱۶	**درس ۸** صفحه درسنامه: ۵۴ مقام و موقعیت زنان در تمدن ایلام را بنویسید.	۰/۵
	سؤالات اجباری درس ۹ تا ۱۶	
درست نادرست ۱۷	**درس ۹** صفحه درسنامه: ۵۵ هووخشتر با حکومت بابل علیه آشور متحد شد و به حاکمیت آشوریان پایان داد. ○ درست ○ نادرست (خوزستان - مدرسهٔ مؤانت - خرداد ۹۸)	۰/۲۵
۱۸	برای اولین بار در قرن ۹ ق.م در سالنامه‌های شاهان هخامنشی به مادی‌ها اشاره شده است. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۱۹	منشور کورش در چه سالی و در کجا کشف شد و اکنون در کجا نگهداری می‌شود؟ (خوزستان - مدرسهٔ پروین اعتصامی - خرداد ۹۸)	۰/۵
درست نادرست ۲۰	**درس ۱۰** صفحه درسنامه: ۵۶ در محلی به نام حزآن سپاه یونان از سپاه ایران به سختی شکست خورد. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
وصل کنید ۲۱	عبارات سمت راست را به کلمات سمت چپ وصل کنید. (یک کلمه اضافه است.) الف) در زمان این پادشاه جنبش اجتماعی و اقتصادی به رهبری مزدک ایجاد شد. ● خسرو انوشیروان (خوزستان - مدرسهٔ علوی اصلاحی - خرداد ۹۸) ب) یکی از پادشاهان مشهور ساسانی بود که اصلاحاتی در زمینهٔ اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد. ● قباد یکم ● شاپور یکم ج) در زمان این پادشاه ساسانی جنگ با امپراتور روم گردیانوس اتفاق افتاد. ● خسروپرویز د) زمینهٔ انحطاط و فروپاشی ساسانیان در زمان این پادشاه ساسانی بود. ● اردشیر بابکان	۱
	درس ۱۱ صفحه درسنامه: ۵۷	
۲۲	اجزای اصلی تشکیلات اداری مرکزی در دورهٔ هخامنشیان را ، و تشکیل می‌دادند.	۰/۷۵
۲۳	در دوران ساسانی مدارسی به نام وجود داشت که افراد ارتش در آنجا آموزش می‌دیدند.	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۲۴	کار اصلی دبیران در زمان ساسانیان چه بود؟	۰/۷۵
	درس ۱۲ صفحه درسنامه: ۵۹	
کوتاه پاسخ ۲۵	هرم اجتماعی دوران هخامنشی را کامل کنید. (خوزستان - مدرسهٔ نوکس - خرداد ۹۸) 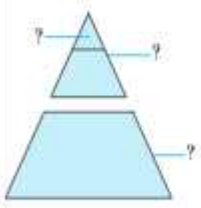	۰/۷۵
بلند پاسخ ۲۶	چند نمونه از حقوق اقتصادی زنان در ایران باستان را بنویسید. (خوزستان - مدرسهٔ نوکس - خرداد ۹۸)	۱
	درس ۱۳ صفحه درسنامه: ۶۰	
جای خالی ۲۷	عنوان رئیس روستاییان و کشاورزان در دورهٔ ساسانیان بود. (خوزستان - مدرسهٔ حضرت فاطمه الزهرا (س) - خرداد ۹۸)	۰/۲۵
۲۸	داریوش بزرگ یکی از اهالی آسیای صغیر به نام را مأمور کشف مسیرهای آبی کرد.	۰/۲۵
بلند پاسخ ۲۹	ساسانیان کارگاه‌های بافندگی خود را در چه شهرهایی ایجاد کردند؟ این کارگاه‌ها چه نوع پارچه‌هایی تولید می‌کردند؟	۱

جای خالی ۳۰	**درس ۱۴** صفحه درسنامه: ۶۱	
	کتاب مقدس ایرانیان باستان و زرتشتیان ..... نام دارد.	۰/۵
۳۱	نسخه‌ای از اوستا بر اثر آتش‌سوزی تخت جمشید به دست ..... از بین رفت. (قزوین - مدرسهٔ شاهد - خرداد ۹۸)	۰/۵
بلند پاسخ ۳۲	آتشکده‌های مهم دورهٔ ساسانی را نام ببرید. در کجا قرار داشتند و مربوط به چه کسانی بودند؟ (تبریز - مدرسهٔ جام - خرداد ۹۸)	۱/۷۵
کوتاه پاسخ ۳۳	**درس ۱۵** صفحه درسنامه: ۶۲	
	در مورد جندی‌شاپور به سؤالات زیر پاسخ دهید: (اهواز - مدرسهٔ دانشجو - خرداد ۹۸)	۱/۵
	الف) این دانشگاه در کدام شهر و استان واقع شده است؟	
	ب) چه علومی در آن تدریس می‌شد؟	
	ج) این دانشگاه تا چه زمانی به فعالیت خود ادامه داد؟	
جای خالی ۳۴	**درس ۱۶** صفحه درسنامه: ۶۳	
	یکی از آثار برجستهٔ معماری دورهٔ اشکانی ..... بود.	۰/۵
بلند پاسخ ۳۵	دو مورد از ویژگی‌های مهم هنر و معماری دورهٔ هخامنشیان را بنویسید. (تبریز - نمونه‌دولتی امیرالمؤمنین - خرداد ۱۴۰۲)	۱

ردیف	آزمون شماره ۶	تاریخ (۱) دهم - خرداد ماه رشتهٔ علوم انسانی (طبقه‌بندی شده)	هشتگ امتحان	مدت زمان: ۸۰ دقیقه تعداد سؤال: ۴۷	نمره

بخش اختیاری الف

درس ۱ صفحه درسنامه: ۴۶

جای خالی — ۱ — خدای‌نامه در زمان _____ تدوین و نگارش شده و جزء _____ بوده‌اند. (خورمنتری - مدرسهٔ حجاب - خرداد ۹۸) — ۰/۵

کوتاه پاسخ — ۲ — مراحل پژوهش در تاریخ را تکمیل کنید. (خمارلو - نمونه‌دولتی بشری - خرداد ۹۸) — ۰/۵

انتخاب موضوع	تدوین پرسش‌های تحقیق	.....	گردآوری و تنظیم اطلاعات	.....	گزارش یافته‌های تحقیق

بلند پاسخ — ۳ — منابع دست اول پژوهش در تاریخ چه ویژگی‌هایی دارند؟ — ۱

درس ۲ صفحه درسنامه: ۴۷

بلند پاسخ — ۴ — نقشه‌های تاریخی شامل چه اطلاعاتی است؟ — ۱

درس ۳ صفحه درسنامه: ۴۸

درست نادرست — ۵ — باستان‌شناسان برای تعیین سن آثار باستانی از شیوهٔ پیشرفته‌تری موسوم به پتاسیم - آرگون استفاده می‌کنند. (اصفهان - مدرسهٔ حضرت خدیجه (س) - خرداد ۹۶) ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

بلند پاسخ — ۶ — مراحل کار باستان‌شناسان را به‌ترتیب نام ببرید. (رشت - مدرسهٔ کمیل - خرداد ۱۴۰۰) — ۰/۷۵

بخش اختیاری ب

درس ۴ صفحه درسنامه: ۴۸

درست نادرست — ۷ — اهرام سه‌گانه در دورهٔ امپراتوری جدید مصر باستان ساخته شد. (خلخال - مدرسهٔ فرزانگان - خرداد ۱۴۰۱) ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

چهار گزینه‌ای — ۸ — در مورد پیامدهای کشاورزی کدام گزینه درست نیست؟ (خمارلو - مدرسهٔ شاهد - خرداد ۹۷) — ۰/۲۵

الف) ایجاد سکونت‌گاه‌های دائمی
ب) رونق دادو ستد
ج) ایجاد شبکهٔ راه‌ها
د) تولیدات تخصصی

۹ — با مقایسهٔ دین اقوام سومری و مصری کدام گزینه در اعتقادات آنها مشترک است؟ — ۰/۲۵

الف) مهربان بودن خدایان
ب) پرستش خدایان متعدد
ج) مومیایی‌کردن اجساد پس از مرگ
د) یکتاپرستی

کوتاه پاسخ — ۱۰ — در دوران کدام پیامبران در مصر، مردم به پرستش خدای یگانه دعوت می‌شدند؟ — ۰/۵

۱۱ — اهمیت دورهٔ آمن هوتپ چهارم را در مصر باستان بنویسید. — ۰/۵

درس ۵ صفحه درسنامه: ۵۰

جای خالی — ۱۲ — یکی از اقدامات مهم شی هوانگ‌تی تکمیل _____ بود. (گلستان - نمونه‌دولتی امام‌خمینی - خرداد ۱۴۰۱) — ۰/۲۵

۱۳ — یکی از فرماندهان هندی به نام _____ با انتشار خبر مرگ اسکندر ضد یونانیان سر به شورش برداشت. — ۰/۲۵

کوتاه پاسخ — ۱۴ — اساس تعالیم کنفوسیوس چه بود؟ — ۰/۵

درست نادرست ۱۵	**درس ۶** صفحه درسنامه: ۵۱ تنها سپاه اشکانی بود که در مقابل سپاه قدرتمند روم ایستادگی کرد. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۱۶	مهم‌ترین دولت - شهرهای یونانی ..... و ..... به شمار می‌رفتند.	۰/۵
درست نادرست ۱۷	**درس ۷** صفحه درسنامه: ۵۳ راولینسون در زمان احمدشاه موفق به خواندن خط میخی شد. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۱۸	یکی از نتایج و دستاوردهای کاوش‌ها و تحقیقات جدید را بنویسید.	۰/۵
بلند پاسخ ۱۹	**درس ۸** صفحه درسنامه: ۵۴ در مورد مفاهیم زیر چه می‌دانید؟ الف) کشف‌رود: ب) اینشوشیناک: ج) انشان:	۰/۷۵
	سؤالات اجباری درس ۹ تا ۱۶	
درست نادرست ۲۰	**درس ۹** صفحه درسنامه: ۵۵ اوج قدرت مادها در زمان هووخشتره بود. (اصفهان - مدرسهٔ حضرت فاطمه‌الزهرا (س) - خرداد ۹۷) ○ درست ○ نادرست	۰/۵
۲۱	داریوش سوم دلیر و جوانمرد بود، اما تدبیر و درایت شاهان نخست هخامنشی را نداشت. ○ درست ○ نادرست	۰/۵
بلند پاسخ ۲۲	**درس ۱۰** صفحه درسنامه: ۵۶ دربارهٔ مفاهیم زیر چه می‌دانید؟ الف) سلوکوس: ب) شهر صددروازه: ج) حزان:	۱
۲۳	دو مورد از علل انحطاط و فروپاشی ساسانیان را بنویسید.	۱
جای خالی ۲۴	**درس ۱۱** صفحه درسنامه: ۵۷ اشکانیان به نیروی ..... اهمیت فراوان می‌دادند.	۰/۲۵
۲۵	داریوش در زمینهٔ نظامی، نیروی ویژهٔ ده‌هزارنفری به نام ..... تشکیل داد.	۰/۲۵
۲۶	به مجموعه‌ای از قوانین و محاکمات عصر ساسانی به زبان پهلوی که منبع ارزشمندی برای حقوق و دادرسی بود، ..... می‌گفتند.	۰/۲۵
بلند پاسخ ۲۷	وظایف مجلس را در دورهٔ اشکانی بنویسید.	۰/۷۵
جای خالی ۲۸	**درس ۱۲** صفحه درسنامه: ۵۹ به طور کلی جامعهٔ ایران در دوران اشکانیان شامل گروه ..... و ..... بود. (تهران - مدرسهٔ علوی اسلامی - خرداد ۹۷)	۰/۵
کوتاه پاسخ ۲۹	در دورهٔ ساسانیان چه قشر جدیدی به طبقهٔ حاکم افزوده شد؟	۰/۲۵
۳۰	کدام جشن به جمشید، نخستین پادشاه افسانه‌ای ایران نسبت داده می‌شود؟	۰/۲۵
بلند پاسخ ۳۱	عوامل مؤثر بر نظام طبقاتی ساسانی را توضیح دهید.	۱

چهار گزینه‌ای ۳۲	**درس ۱۳** صفحه درسنامه: ۶۰ پادشاهان هخامنشی به کدام‌یک از امور زیر توجه زیادی داشته و برای پیشرفت و توسعهٔ آن اقدامات مفیدی انجام دادند؟ (خوارزمی - مدرسهٔ شاهد - خرداد ۹۷) الف) دامداری ب) صنعت و تجارت ج) حمل و نقل دریایی د) کشاورزی	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۳۳	در دوران داریوش ضرب سکه در انحصار چه کسانی بود؟	۰/۲۵
جای خالی ۳۴	**درس ۱۴** صفحه درسنامه: ۶۱ در اواسط دورهٔ اشکانیان دین ..... نفوذ و گسترش چشمگیری یافت.	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۳۵	مانی عقاید خود را در کدام کتاب نوشته است؟ (خوارزمی - نمونه‌دولتی پسران - خرداد ۹۸) الف) دینکرد ب) شاپورگان ج) بندهش د) اوستا	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۳۶	آزادی دینی اشکانیان زمینهٔ مناسب زندگی مسالمت‌آمیز چه ادیانی را فراهم کرد؟	۰/۵
جای خالی ۳۷	**درس ۱۵** صفحه درسنامه: ۶۲ در میان پادشاهان ساسانی ..... علاقهٔ زیادی به مباحث فلسفی و دینی نشان می‌داد.	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۳۸	زبان رسمی و درباری حکومت اشکانیان کدام زبان بود و در کدام مناطق ایران متداول بود؟ (خوارزمی - مدرسهٔ نوگلان - خرداد ۹۷) الف) پهلوی اشکانی - جنوب و جنوب‌غربی ب) پهلوی ساسانی - شمال‌غربی ج) پارتی - شمال و شمال‌شرقی د) فارسی میانه - شمال و شمال‌شرقی	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۳۹	زبان‌های ایرانی نو در چه دورانی به تدریج در مناطق مختلف ایران رواج یافت؟	۰/۲۵
بلند پاسخ ۴۰	نقش گوسان‌ها را بنویسید.	۰/۷۵
کوتاه پاسخ ۴۱	**درس ۱۶** صفحه درسنامه: ۶۳ در مورد هنر و معماری ایران باستان به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) هنر مادی متکی بر تجربیات و دستاوردهای هنری چه کسانی بود؟ ب) تنها اثر بافندگی باقی‌مانده از هنر دوران هخامنشی چه نام دارد؟ ج) طبیعت‌گرایی از ویژگی‌های هنر کدام دوره است؟ د) معماری ساسانی با کدام بنا آغاز شد و با ساخت کدام بنا به اوج رسید؟ هـ) در کدام دوره شهر و شهرنشینی گسترش قابل توجهی یافت؟	۱/۵

آزمون شماره ۷

تاریخ (۱) دهم - خرداد ماه
رشتهٔ علوم انسانی (طبقه‌بندی شده)

هشتگ امتحان

مدت زمان: ۸۰ دقیقه
تعداد سؤال: ۵۷

ردیف		نمره
	سؤالات انتخابی الف	
درست نادرست ۱	**درس ۱** صفحه درسنامه: ۴۶ تمدن، پیامد کنش‌های فردی و جمعی انسان‌هاست. (آذربایجان غربی - مدرسهٔ مخصوص - خرداد ۹۶) ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۲	قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده سنگ نوشته‌ای به خط کهن عیلامی است. (کهگیلویه - نمونه‌دولتی شهید بهشتی - خرداد ۱۴۰۰)	۰/۲۵
بلند پاسخ ۳	در یک پژوهش تاریخی برای انتخاب موضوع به چه مسائلی باید توجه کرد؟	۰/۵
درست نادرست ۴	**درس ۲** صفحه درسنامه: ۴۷ در بین‌النهرین و به خصوص در میان بابلی‌ها گاه‌شماری قمری رایج بود. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۵	تقویم رایج بیشتر کشورهای اسلامی گاه‌شماری ..... است.	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۶	یکی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌های جهان است و تقویم هجری خورشیدی ایران براساس آن تنظیم شده است. الف) یزدگردی ب) دوازده حیوانی ج) جلالی د) هجری قمری (اصفهان - مدرسهٔ حضرت خدیجه(س) - خرداد ۹۸)	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۷	منظور از گاه‌شماری چیست؟	۰/۷۵
درست نادرست ۸	**درس ۳** صفحه درسنامه: ۴۸ مرحلهٔ حساس کار باستان‌شناس شناسایی و کشف است. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
جای خالی ۹	از جمله بزرگ‌ترین موزه‌های ایران که آثار باستانی ارزشمندی در آن حفظ و به نمایش گذاشته می‌شود ..... است.	۰/۲۵
بلند پاسخ ۱۰	اهمیت باستان‌شناسی را در دو خط بنویسید.	۱
	سؤالات انتخابی ب	
درست نادرست ۱۱	**درس ۴** صفحه درسنامه: ۴۸ (آذربایجان غربی - مدرسهٔ مخصوص - خرداد ۹۷) در اواخر دورهٔ گردآوری خوراک توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن تکامل یافت. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
۱۲	به عقیدهٔ باستان‌شناسان، مردمان مصر مخترع خط بودند. ○ درست ○ نادرست	۰/۲۵
چهار گزینه‌ای ۱۳	افسانهٔ گیل گمش مربوط به لوحه‌های گلی کدام تمدن کهن بوده است؟ الف) سومریان ب) اکدی‌ها ج) بابل قدیم د) آشوریان	۰/۲۵
کوتاه پاسخ ۱۴	دو خط رایج در مصر باستان را بنویسید؟ (اصفهان - مدرسهٔ فرزانگان - خرداد ۹۳)	۰/۵
بلند پاسخ ۱۵	شیوهٔ حکومت حمورابی را بنویسید.	۰/۷۵

درس ۵ صفحه درسنامه: ۵۰

۱۶ درست نادرست — در شهرهای موهنجودارو و هارایا چندین بنای عمومی مانند پرستشگاه، حمام و انبار غلّه وجود داشت. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۱۷ جای خالی — تعالیم بودا به مناطق دیگر آسیا از جمله ..... و ..... راه یافت. — ۰/۵

درس ۶ صفحه درسنامه: ۵۱

۱۸ درست نادرست — دو منظومهٔ حماسی ایلیاد و ادیسه سرودهٔ هومر، شاعر مشهور رومی است. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۱۹ کوتاه پاسخ — چرا دولت‌های مستقل در یونان پدید آمد؟ — ۰/۵

درس ۷ صفحه درسنامه: ۵۳

۲۰ بلند پاسخ — منابع دست اول یا اصلی در پژوهش‌های تاریخی به چه منابعی گفته می‌شود؟ (بندرلنگه - نمونه‌دولتی حضرت زینب - خرداد ۱۴۰۲) — ۱

درس ۸ صفحه درسنامه: ۵۴

۲۱ درست نادرست — شرایط و عوامل جغرافیایی تأثیر چندانی در پیدایش تمدن‌های نخستین نداشته است. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵
(آبیرون - مدرسهٔ ششم - خرداد ۹۸)

۲۲ کوتاه پاسخ — کهن‌ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده مربوط به کجاست؟ — ۰/۲۵

سؤالات اجباری درس ۹ تا ۱۶

درس ۹ صفحه درسنامه: ۵۵ (کرمانشاه - مدرسهٔ محمدی پیوند نو - خرداد ۹۷)

۲۳ درست نادرست — یکی از انسانی‌ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان، فتح مسالمت‌آمیز بابل توسط اسکندر است. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۲۴ جای خالی — اردشیر سوم، پادشاهی جاه‌طلب و جنگجو بود و ..... را دوباره ضمیمهٔ قلمرو هخامنشی کرد. — ۰/۲۵

۲۵ جای خالی — اسکندر در سه نبرد، ....، ..... و ..... سپاه هخامنشی را شکست داد. — ۰/۷۵

۲۶ کوتاه پاسخ — در زمان خشایارشا و داریوش چه نبردهایی با یونان صورت گرفت؟ نام ببرید. — ۰/۵

درس ۱۰ صفحه درسنامه: ۵۶

۲۷ درست نادرست — مهرداد یکم با تسلط بر مناطق وسیعی در سرتاسر ایران قدرت و قلمرو اشکانی را به طور چشمگیری افزایش داد. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۲۸ درست نادرست — سلوکوس و جانشینش نتوانستند شهرهای زیادی در قلمرو خود بنا کنند. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۲۹ درست نادرست — ساسانیان مصمم بودند حکومتی متمرکز و قدرتمند ایجاد کنند که دستورات و قوانین آن در سرتاسر ایران اطاعت شود. ○ درست ○ نادرست — ۰/۲۵

۳۰ بلند پاسخ — چرا مرزهای جنوب غربی ایران در برابر هجوم اعراب بی‌دفاع ماند؟ — ۰/۵

درس ۱۱ صفحه درسنامه: ۵۷

۳۱ جای خالی — اشکانیان به نیروی سواره نظام اهمیت فراوان می‌دادند و در سپاه اشکانی نیروی ..... نقش چندانی نداشت. مهم‌ترین جنگ افزارهای این سپاه ....، ..... و ..... بود. — ۱

۳۲ چهار گزینه‌ای — سپاه جاویدان و اسواران به ترتیب مربوط به کدام دولت‌های باستانی ایرانی بودند؟ — ۰/۲۵
الف) اشکانیان - ساسانیان ب) هخامنشیان - ساسانیان ج) ساسانیان - اشکانیان د) ساسانیان - هخامنشیان

۳۳ بلند پاسخ — کدام ادعای پادشاهان هخامنشی به حکومت آنان جنبهٔ دینی می‌داد؟ — ۰/۷۵

پاسخنامه

آزمون شمارهٔ ۱ نوبت اول دی ماه

۱- [۱] درست

۲- [۱] درست

۳- [۲] درست

۴- [۵] مطهری

۵- [۲] کهن مصری

۶- [۴] دست اول

۷- [۳] پژوهش باید تازه باشد؛ تکراری نباشد؛ دارای اثر و فایده باشد و منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد.

۸- [۳] مرحلهٔ ششم

۹- [۲] علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی‌شود. بلکه همهٔ ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته را در برمی‌گیرد. علم تاریخ فقط رویدادهای گذشته را ثبت و نقل نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها،علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی وتجزیه و تحلیل می‌کند - در تاریخ‌نگاری نوین از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می‌شود.

۱۰- [۸] درست

۱۱- [۷] نادرست؛ مردمان بین‌النهرین و مصریان باستان در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند.

۱۲- [۷] درست

۱۳- [۱۰] درست

۱۴- [۷] مصری

۱۵- [۹] کرونولوژی

۱۶- [۷] گزینهٔ «ج»

۱۷- [۸] گزینهٔ «الف»

۱۸- [۱۳] درست

۱۹- [۱۲] نادرست؛ گام دوم حفّاری است.

۲۰- [۱۳] نیویورک

۲۱- [۱۱] پیش از تاریخ

۲۲- [۱۲] مردان نمکی زنجان، تمدن عظیم جیرفت در استان کرمان (ذکر یک مورد)

۲۳- [۱۱] از نظر شکل و وسعت

۲۴- [۱۵] درست

۲۵- [۱۶] درست

۲۶- [۱۶] درست

۲۷- [۱۴] گزینهٔ «ج»

۲۸- [۱۵] و [۱۶] گزینهٔ «ب»

۲۹- [۱۵] حمورابی، کشورداری، کشاورزی و قانون‌گذاری

۳۰- [۱۶] معماری مصر از منابع طبیعی سنگ آهک و سنگ خارا بهره‌مند و نیازمند دانش و مهارت بالایی بود و بدون محاسبات دقیق هندسی و ریاضی انجام آن امکان‌پذیر نبود. در ایلام، معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج بود. از خشت خام و آجرنوشته و آجرهای لعاب‌دار در چغازنبیل استفاده شده است.

۳۱- [۱۸] درست

۳۲- [۱۷] نادرست؛ دسته‌هایی از اقوام آریایی از سمت شمال غرب وارد هند شدند.

۳۳- [۱۷] ریگ ودا - سانسکریت

۳۴- [۱۷] حمام، انبار غله

۳۵- [۱۷] برهمنان به واسطهٔ مقام و موقعیت مذهبی خویش قدرت و ثروت فراوانی کسب کرده و «کاست» یا طبقهٔ ممتازی را تشکیل داده بودند.

۳۶- [۱۹] نادرست؛ به اسپارت کمک مالی کرد.

۳۷- [۱۹] درست

۳۸- [۲۱] اشکانیان

۳۹- [۲۰] المپ

۴۰- [۲۰] فیلیپ دوم با تشکیل ارتشی نیرومند از طوایف جنگجوی مقدونی، دولت - شهرهای خسته و متفرق یونان را مطیع خود کرد و بر این کشور مسلط شد.

۴۱- [۲۲] زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که اکثریت جمعیت آن دولت - شهر را تشکیل می‌دادند از حق رأی و شرکت در ادارهٔ امور سیاسی در یونان محروم بودند؛ اما در روم، زنان رومی نسبت به زنان یونانی آزادتر بودند و حضور مؤثر و گسترده‌تری در زندگی عمومی و اجتماعی داشتند.

۴۲- [۲۴] نادرست؛ یکی از دلایل ضعف تاریخ‌نگاری در آن دوره این است که سنت شفاهی بسیار مقبول‌تر و پسندیده‌تر از سنت کتابت بوده است.

۴۳- [۲۴] نادرست؛ متن اصلی خدای‌نامه‌ها و ترجمهٔ عربی آنها از بین رفته و چیزی از آنها باقی نمانده است.

۴۴- [۲۴] یونانی - رومی

۴۵- [۲۳] صفویه

۴۶- [۲۴] گزینهٔ «د»

۴۷- [۲۳] سرهنری راولینسون

۴۸- [۲۴] **الف)** خدای‌نامه‌ها از مهم‌ترین نوشته‌های تاریخی دورهٔ ساسانی به شمار می‌رود که تاریخ عمومی سرزمین و مردم ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی بودند. **ب)** عمدتاً شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها و ... می‌شود که در دویست سال اخیر توسط محققان اعم از مورّخان، باستان‌شناسان و زبان‌شناسان ایرانی و غیرایرانی نوشته شده است.

۴۹- [۲۷] اینشوشیناک

۵۰- [۲۷] آشوریان

۵۱- [۲۶] شهر سوخته در سیستان، شوش در خوزستان

۵۲- [۲۷] دورهٔ ایلامی

۵۳- [۲۷] هخامنشیان

۵۴- [۲۶] کشف رود

۵۵- [۲۵] موقعیت جغرافیایی، ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده بود و اینکه کشور ما به خاطر موقعیت جغرافیایی، پیابی در معرض مهاجرت‌ها و هجوم اقوام مختلف و حمله‌های نظامی حکومت خارجی قرار داشت.

آزمون شمارهٔ ۲ نوبت اول دی ماه

۱- [۱] درست

۲- [۳] درست

۳- [۵] نادرست، به گفتهٔ **شهید مطهری** از نظر قرآن تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد.

۴- [۲] یونان باستان - هرودت

۵- [۵] آینده

۶- [۱] دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند، تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند، مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی دارند.

۷- [۳] تحلیل و تفسیر اطلاعات (مرحلهٔ پنجم)

۸- [۴] به همهٔ آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن نوشته شده‌اند.

۹- [۸] درست

۱۰- [۹] نادرست؛ ابن‌خلدون اندیشمند مسلمان تونسی بخشی از مقدمهٔ کتاب العبر خود را به تأثیر **جغرافیا** و **اقلیم** بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.

۱۱- [۱۰] نادرست؛ با پیشرفت و تکامل شیوه‌های پژوهش در تاریخ در **دو** قرن اخیر، مورّخان به اهمیت استفاده از نقشه‌ها پی برده‌اند.

۱۲- [۶] ریاضیات - نجوم - فیزیک

۱۳- [۷] چهار سال

۱۴- [۹] به نظم و ترتیب رویدادها، کرونولوژی گویند.

۱۵- [۷] بر پایهٔ گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است و مبدأ آن اول محرم است.

۱۶- [۱۱]، [۱۲] و [۱۳] **الف)** گورهای باستانی **ب)** تپه‌های باستانی **ج)** مردان نمکی **د)** موزه‌ها

۱۷- [۱۱] کاوش‌های باستان‌شناسی و یافته‌های علمی باستان‌شناسان به مورّخان کمک زیادی می‌کند تا ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی مردمان و جوامع دوره‌های تاریخی را بهتر بشناسند.

۱۸- [۱۲] باستان‌شناسان آثار و بناهای کشف‌شده را به لحاظ قدمت مواد و مصالح به کار رفته و کاربردهایی که داشته‌اند بررسی و مطالعه می‌کنند و با مقایسهٔ این آثار در زمان‌های مختلف می‌کوشند سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته را درک کنند و روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها را از طریق مقایسهٔ آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها توضیح می‌دهند.

۱۹- [۱۶] درست

۲۰- [۱۵] نادرست؛ تمدن بین‌النهرین بر تمدن‌های پس از خود، از جمله تمدن ایران در زمان هخامنشیان و نیز تمدن یونان باستان تأثیر بسزایی گذاشت.

۲۱- [۱۶] درست

۲۲- [۱۴] غارها

۲۳- [۱۴] سنگ

۲۴- [۱۵] گزینهٔ «ج»

۲۵- [۱۶] گزینهٔ «الف»

۲۶- [۱۶] گزینهٔ «الف»

۲۷- [۱۵] شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود دارای حکومتی مستقل بودند که به آنها دولت - شهر یا کشور - شهر گفته می‌شود.

۲۸- [۱۵] شیوهٔ حکومتی که حمورابی بنیان نهاد مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او بود. وی مقام پادشاهی را هدیه‌ای از جانب خداوند به خود می‌پنداشت. علت شهرت حمورابی به خاطر قانون‌نامه‌ای است که نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود و شامل قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و ... است.

۲۹- [۱۸] گزینهٔ «د»

۳۰- [۱۸] گزینهٔ «الف»

۳۱- [۱۸] تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد. شبکهٔ گسترده‌ای از جاده‌ها ساخت.

۳۲- [۱۷] حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی، تعلیم آموزه‌های دینی و اجرای آداب مذهبی

۳۳- [۱۹] درست

۳۴- [۱۸] درست

۳۵- [۱۸] کوه المپ

۳۶- [۲۱] شرق - غرب

۳۷- [۱۹] **الف)** پلوپونزی **ب)** آتن و اسپارت **ج)** حکومت هخامنشی در جریان این جنگ‌ها به‌طور پنهانی به اسپارت کمک مالی می‌کرد. **د)** پیروزی اسپارت

۳۸- [۲۲] درست

۳۹- [۲۲] نادرست؛ در سال ۱۳۰۶ ش کاوش‌های باستان‌شناسی از انحصار **فرانسویان** خارج شد.

۴۰- [۲۴] منابع غیرنوشتاری

۴۱- [۲۴] تورات

۴۲- [۲۳] راولینسون

۴۳- [۲۴] هرودت

۴۴- [۲۳] ۱) پیشدادیان، ۳) اشکانیان

۴۵- [۲۴] سنت شفاهی بسیار مقبول‌تر و پسندیده‌تر از سنت کتابت بوده است. علاقه و عادت به حفظ سینه به سینهٔ مطالب در قرن‌ها و حتی هزاره‌ها لزوم ثبت و نگارش آنها را در درجهٔ اهمیت کمتری قرار داده است.

۴۶- [۲۴] آگاهی‌های تاریخی تازه‌ای که در نتیجهٔ خوانده شدن خط‌های باستانی و کاوش‌های باستان‌شناسی به دست آمده است.

۴۷- [۲۹] کشف رود - ۱ میلیون سال

۴۸- [۲۹] مفرغ‌های لرستان

۴۹- [۲۷] انشان یا انزان، شوش

۵۰- [۲۷] اینشوشینیاک

۵۱- [۲۷] نشان می‌دهد که زنان در امور اجتماعی، اقتصادی، مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند.

آزمون شمارهٔ ۳ نوبت اول دی ماه

۱- [۱۹] نادرست (۰/۷۵)؛ حکومت هخامنشی در جریان **جنگ‌های پلوپونزی** به طور پنهانی **به اسپارت** کمک مالی می‌کرد.

۲- [۲۴] نادرست (۰/۷۵)؛ یکی از دلایل ضعف تاریخ‌نگاری در ایران عصر باستان این بود که سنت شفاهی بسیار مقبول‌تر و پسندیده‌تر از سنت کتابت بوده است.

۳- [۲۴] درست (۰/۷۵)

۴- [۸] و [۲۲] **الف)** پریکلس **ب)** اکتاویان **ج)** اسپارتاکوس (هر مورد (۰/۷۵))

۵- [۷] و [۸] گزینهٔ «ج» (۰/۷۵)

۶- [۱۴] گزینهٔ «ج» (۰/۷۵)

۷- [۲۴] گزینهٔ «د» (۰/۷۵)

۸- [۲] تدوین پرسش‌های تحقیق، شناسایی منابع، گردآوری و تنظیم اطلاعات، تحلیل و تفسیر اطلاعات، گزارش یافته‌های پژوهش (هر مورد (۰/۷۵))

۹- [۱] شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است. (۰/۵)

۱۰- [۲۱] حفاری (۰/۵)

۱۱- [۱] منبع شناخت و تفکر (۰/۵)

۱۲- [۱۴] ایجاد سکونتگاه دائم (۰/۵)، تولیدات تخصصی (۰/۵)

۱۳- [۱] دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند (۰/۵)، تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. (۰/۵)

۱۴- [۱۷] و [۱۸] بودا از چهار حقیقت عالی سخن به میان آورد. تعالیم بودا با مخالفت و دشمنی برهمنان در هند رواج پیدا کرد و سپس از آنجا به مناطق دیگر آسیا از جمله تبت و چین راه یافت. (۰/۷۵) کنفوسیوس چند قرن پیش از شی هوانگ تی می‌زیست. او بیش از هر چیز به رفتار اخلاقی توجه داشت و دربارهٔ دین یا خدایان چینی خیلی کم سخن گفته است. اساس تعالیم او این بود که مردم چطور باید رفتار کنند و حاکمان چگونه رفتار مناسب داشته باشند. شی هوانگ تی به شدت با اندیشه‌های او مخالفت کرد اما در دورهٔ هان آیین و اندیشه‌های کنفوسیوس دوباره رواج یافت. (۰/۷۵)

۱۵- [۲۲] آگاهی‌های تاریخی تازه‌ای که در نتیجهٔ خوانده‌شدن خط‌های باستانی (۰/۵) و کاوش‌های باستان‌شناسی به دست آمد. (۰/۵)

۱۶- [۲۷] زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند. (۱)

۱۷- [۱۹] آن مرکز فعالیت‌های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه **مردم‌سالاری** (دموکراسی) به شمار می‌رفت. (۰/۵) اسپارت جامعه‌ای **نظامی‌گرا** و **جنگاور** بود که به امور فرهنگی و هنری چندان علاقه‌ای نداشت. (۰/۵)

۱۸- [۱۶] و [۲۷] مصر از منابع طبیعی سنگ آهک و سنگ خارا بهره‌مند بود و معماران مصری برای ساختن اهرام و دیگر بناها از آنها استفاده می‌کردند. (۰/۵) اما ایلامی‌ها در معماری پیشرفت چشمگیری کردند. استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد؛ از خشت خام در چند طبقه در چغازنبیل استفاده کردند و روکشی از آجرنوشته‌ها و آجرهای لعاب‌دار داشتند. (۰/۵)

۱۹- [۲۲] مجسمه‌سازی بود. رومیان به افتخار پیروزی‌های نظامی خود، بناهای یادبود زیادی را برپا کردند (۰/۵) آنان همچنین در رم و دیگر شهرهای قلمروی امپراتوری مثل انطاکیه، دمشق، اسکندریه ساختمان‌های عمومی فراوانی ساختند که حکایت از مهارت در معماری و طراحی در مهندسی دارد. (۰/۵)

۲۰- [۱۶] **الف)** هیروگلیف و دموتیک (۰/۵) **ب)** ادبی، دینی، شرح حال و اقدامات فرعون‌ها (۰/۵)

۲۱- [۱۴] دورهٔ گردآوری خوراک (۰/۵)، دورهٔ تولید خوراک (۰/۵)

۲۲- [۱۷] حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی (۰/۵)، تعلیم آموزه‌های دینی (۰/۵)

۲۳- [۹] و [۱۱] **الف)** نظامی است که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است. (۰/۵) **ب)** به نظم و ترتیب رویدادها گفته می‌شود. (۰/۵) **ج)** علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوهٔ زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته مطالعه و بررسی می‌کند. (۰/۵) **د)** به جاهایی که باستان‌شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می‌کنند مکان باستانی گفته می‌شود. (۰/۵)

۲۴- [۱۳] منابع نوشتاری (مکتوب) برای شناخت کامل این دوره مخصوصاً اوایل آن کافی نیستند (۰/۷۵) از سوی دیگر عمدهٔ اطلاعات منابع نوشتاری مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است. (۰/۷۵) بنابراین کاوش‌های باستان‌شناسی به مورخان کمک می‌کند ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی و علمی جوامع دوره‌های تاریخی را بهتر بشناسند.

آزمون شمارهٔ ۴ ده استاد

۱- [۱] نادرست (۰/۷۵)؛ رویدادهای تاریخی مجزا و مستقل **نیستند** و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی **دارند**.

۲- [۲۴] نادرست (۰/۷۵)؛ **متن اصلی** خدای‌نامه‌ها **و ترجمهٔ عربی** آنها از بین رفته و چیزی از آنها باقی نمانده است.

۳- [۱۲] نادرست (۰/۷۵)؛ یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسان **حفاری** است.

۴- [۸] درست (۰/۷۵)

۵- [۱۸] درست (۰/۷۵)

۶- [۲] هرودت (۰/۷۵)

درسنامه

فصل ۱: تاریخ‌شناسی؛ کاوش گذشته

درس ۱: تاریخ و تاریخ‌نگاری

تعریف

علم تاریخ: علمی است که به مطالعهٔ جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

۱ تاریخ چیست؟

معانی واژهٔ تاریخ: ۱- مجموعهٔ حوادث و رویدادهایی است که برای یک فرد یا جامعه رخ داده است؛ مانند تاریخ ایران، ۲- منظور علم و روش علمی است که به وسیلهٔ آن رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌گیرد؛ مانند تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان، ۳- تعیین روز، ماه و سال است، یعنی همان تقویم سالانه

ویژگی‌های رویداد تاریخی

۱- دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند و نمی‌توان آنها را به طور مستقیم درک کرد. ۲- تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ۳- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی دارند.

هدف علم تاریخ: آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی علمی، حقوقی و هنری است.

۲ پیشینهٔ تاریخ‌نگاری

۱- از حدود ۵ هزار سال پیش، پس از اختراع خط توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد. ۲- قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده، سنگ نوشته‌ای به خط کهن مصری است که ۴ هزار سال قدمت دارد. ۳- از دورهٔ هخامنشیان و ساسانیان نیز سنگ‌نوشته‌هایی باقی‌مانده که حاکی از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی است. ۴- از موارد دیگری که دلالت بر علاقهٔ ایرانیان به ثبت و نگارش اخبار و رویدادهای مهم در ایران دارد تدوین «خدای‌نامه‌ها» است. ۵- تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت که «پدر تاریخ» لقب گرفت، آغاز شد. ۶- پس از هرودت، دیگر نویسندگان یونانی و رومی، راهی را که او آغاز کرده بود، تکامل بخشیدند. ۷- در دوران اسلامی، تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان رواج و گسترش یافت و کتاب‌های تاریخی ارزشمندی نوشته شد شمار زیادی از این مورخان مانند طبری و بیهقی ایرانی بودند.

ویژگی مورخان دورهٔ اسلامی:

۱- به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. ۲- بیشتر به بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان می‌پرداختند و به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت چندانی نمی‌دادند. ۳- به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند.

تاریخ‌نگاری نوین

ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین: ۱- صرفاً به شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی‌شود؛ بلکه همهٔ ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته را در بر می‌گیرد. ۲- فقط رویدادهای گذشته را ثبت و نقل نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می‌کند. ۳- از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می‌شود.

۳ مراحل پژوهش در تاریخ

انتخاب موضوع: تازه و غیرتکراری باشد؛ دارای اثر و فایده باشد؛ منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد.

تدوین پرسش‌های تحقیق: هدف پژوهش را مشخص می‌کند. مانع از به بیراهه رفتن می‌شود. در بارهٔ علت‌ها، زمینه‌ها، آثار، نتایج رویدادها و ...

شناسایی منابع: دارای اعتبار، دارای دقت، دارای صحت

گردآوری و تنظیم اطلاعات: استخراج اطلاعات، تنظیم آنها، دسته‌بندی اطلاعات

تحلیل و تفسیر اطلاعات: نیازمند مهارت‌های خاصی است که به کار کارآگاهان شباهت دارد.

گزارش یافته‌های پژوهش: استخراج نتایج و یافته‌های تحقیق؛ ارائه در قالب گزارش علمی

۴ منابع پژوهش علمی در تاریخ

الف) منابع دست اول یا اصلی: ۱- آثاری که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. ۲- نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده‌اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند. ۳- شامل منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی شامل بناها، ابزارها، اشیا، سنگ‌نگاره‌ها و سنگ‌نوشته‌ها، سکه‌ها و هر وسیله‌ای که از گذشته به جای مانده است.

ب) منابع دست دوم یا فرعی

به همهٔ آثار و تحقیقاتی گفته می‌شود که بر پایهٔ منابع دست اول پدید آمده‌اند.

۵ فواید و کارکردهای مطالعهٔ تاریخ

الف) منبع شناخت و تفکر

مطالعهٔ سرگذشت انسان‌ها: ۱- منبع و گنجینهٔ ارزشمندی برای پرورش قوهٔ شناخت و تفکر است. ۲- موجب کسب شناخت و تفکر می‌شود.

● ب) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده

مطالعهٔ تاریخ به ما کمک می‌کند تا بفهمیم فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند. علم تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعهٔ خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.

● ج) تقویت حس میهن‌دوستی و هویّت ملی

شناخت گذشته و بررسی زندگی مردم در زمان‌ها و مکان‌های دیگر باعث می‌شود که: ۱- درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم. ۲- بدانیم چگونه به جایگاهی که هم‌اکنون هستیم رسیده‌ایم. ۳- ارزش و اهمیت میراث فرهنگی را به ما نشان می‌دهد. ۴- کمک می‌کند که میراث فرهنگی را بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش بدانیم و در حفظ آنها بکوشیم. ۵- گاه‌شماری مسیحیان امروزه به نام گاه‌شماری میلادی شناخته می‌شود.

درس ۲: تاریخ؛ زمان و مکان

شناسایی

گاه‌شماری: نظامی است که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال و روز) ابداع کرده است.

خط زمان: ابزار مناسبی است که به وسیلهٔ آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران‌های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان و وقوع آنها، بر روی نمودار نشان داد.

۶ تاریخ؛ زمان و گاه‌شماری

یکی از دستاوردهای مهم بشر، اندازه‌گیری زمان و ابداع گاه‌شماری یا تقویم است. در نتیجهٔ نیاز به زمان‌سنجی، بشر موفق شد ابزارهایی مانند ساعت‌های آفتابی، آبی و شنی و همچنین وسیلهٔ پیچیده‌تری مثل اسطرلاب را برای رصد خورشید، ماه و دیگر سیارگان و ستارگان اختراع کند.

۷ تاریخچهٔ گاه‌شماری در جهان

مردمان بین‌النهرین (میان رودان) و مصریان در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند.

بین‌النهرین: ۱- در بین‌النهرین و به خصوص در میان بابلی‌ها، گاه‌شماری «خورشیدی - قمری» رایج بود. ۲- در این گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد. ۳- سال قمری ۳۵۴ شبانه‌روز و سال خورشیدی ۳۶۵ و یک چهارم شبانه‌روز است، برای رفع این اختلاف، هر سه سال، یک ماه به سال می‌افزودند.

مصریان: ۱- گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند. ۲- در این گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌شد. ۳- برای محاسبهٔ یک چهارم شبانه‌روز اضافی، هر چهار سال که یک روز به سال می‌افزودند و به قولی «کبیسه» می‌گرفتند.

رومیان: ۱- اصلاح تقویم رومی به دستور امپراتور روم (ژولیوس سزار) در سال ۴۶ ق.م براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شد. ۲- حدود دو قرن پس از آنکه امپراتور روم دین مسیحیت را رسمیت بخشید، در سال ۵۲۵م، تولد حضرت مسیح به عنوان مبدأ گاه‌شماری رومیان (مسیحیان) تعیین شد. ۳- ۱۰۰۰ سال بعد، پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان بار دیگر گاه‌شماری مسیحیان را اصلاح کرد.

گاه‌شماری هجری قمری: ۱- تقویم رایج بیشتر کشورهای اسلامی است. ۲- بر پایهٔ گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است. ۳- مبدأ آن، اوّل محرم سالی است که پیامبر اسلام (ص) از مکه به مدینه هجرت کرد.

۸ تاریخچهٔ گاه‌شماری در ایران

دورهٔ هخامنشیان: ۱- گاه‌شماری خورشید - قمری بابلی در قلمرو آنها رواج داشت که محتوای سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید آن را نشان می‌دهد. ۲- ماه‌ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی نام‌گذاری می‌شد.

دورهٔ اشکانی: در این دوره گاه‌شماری بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.

دورهٔ ساسانی: ۱- گاه‌شماری اوستایی که گاه‌شماری دینی زرتشتیان (زردشتیان) محسوب می‌شد، در ایران رایج بود. ۲- در این گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد. سپس پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه» (نیمه) به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند. ۳- مبدأ آن به تخت نشستن هر پادشاه بود. ۴- از آنجا که در این گاه‌شماری، سال را ۳۶۵ شبانه‌روز می‌گرفتند، در هر ۴ سال یک شبانه‌روز و در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال حقیقی عقب می‌افتاد. رفع مشکل ← بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند. ۵- ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام‌گذاری شده بود.

ایران دوران اسلامی: ۱- گاه‌شماری هجری قمری رایج شد. ۲- در کنار آن گاه‌شماری‌های جلالی، یزدگردی، دوازده حیوانی و هجری خورشیدی نیز رواج داشت. ۳- گاه‌شماری جلالی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌های جهان است و گاه‌شماری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ ش. در ایران رسمیت یافت، براساس آن تنظیم شده است.

۹ تطبیق و تبدیل تقویم‌ها و خط زمان

رویدادهای تاریخی در زمان‌های معینی به وقوع می‌پیوندند و مورّخان می‌کوشند که آنها را براساس زمان وقوع آنها توصیف و تحلیل کنند؛ بنابراین نظم و ترتیب رویدادها که به آن گاه‌شماری (کرونولوژی) می‌گویند، در مطالعه و پژوهش تاریخ، اهمیت فراوانی دارد.

۱۰ تاریخ و مکان؛ تأثیر جغرافیا بر رویدادهای تاریخی

● مکان

۱- یک رکن مهم دیگر تاریخ است زیرا همهٔ وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان رخ می‌دهند. ۲- عوامل جغرافیایی مانند آب و خاک، پستی‌ها و بلندی‌ها، آب‌وهوا، موقعیت سرزمینی و ارتباطی و دسترسی به دریاها و آب‌های آزاد تأثیر مهمی بر زندگی مردمان نواحی مختلف دارند. ۳- نقش و تأثیر پدیده‌های طبیعی و اقلیمی (آب‌وهوا) در شکل‌دادن به رویدادها و تحولات تاریخی، از دیرباز مورد توجه مورّخان بوده است.

هرودت و ابن خلدون

- هرودت برای نگارش کتاب تاریخ خود به جاهای دیگر از جمله مصر و فنیقیه مسافرت کرده و شرایط طبیعی و اقلیمی آن سرزمین‌ها را بررسی می‌کرد.

- ابن‌خلدون دو بخش از مقدمهٔ کتاب العبر خود را به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.

جغرافیای تاریخی

۱- ارتباط بین تاریخ و جغرافیا را بررسی می‌کند. ۲- به مطالعهٔ مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل‌گیری تمدن‌ها، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و شکست‌ها و ... مطالعه می‌کند.

نقشه‌های تاریخی

انواع مختلف اطلاعات شامل قلمرو حکومت‌ها، مرزها، پایتخت‌ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ‌ها، شبکهٔ راه‌ها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی‌ها و تقسیمات اداری و مالیاتی را نمایش می‌دهند. امروزه از نقشه‌های تاریخی برای ارائهٔ اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی انسان در گذشته استفاده می‌شود.

درس ۳: باستان‌شناسی، در جست‌وجوی میراث فرهنگی

تعاریف

باستان‌شناسی: علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوهٔ زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته، بررسی می‌کند.

باستان‌شناس: کسی است که براساس آثار باقی‌مانده از بشر، گذشتهٔ انسان و جامعه، به ویژه تغییرات فرهنگی آنها را در طول زمان بررسی و تحلیل می‌کند.

تپه‌های باستانی: هنگامی که در دوره‌های زمانی مختلف، مردمانی در یک مکان سکونت کنند، به تدریج چند لایهٔ باستانی روی هم قرار می‌گیرند و تپه‌های باستانی را شکل می‌دهند.

۱۱ باستان‌شناسی چیست؟

هدف علم باستان‌شناسی: شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او.

آثار باستانی و تاریخی: به تمامی اشیا، ابزارها، بناها و مکان‌هایی می‌گویند که ساختهٔ دست بشر و محصول اندیشهٔ او هستند.

مکان یا محوطهٔ باستانی

۱- به جاهایی که باستان‌شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می‌کنند. ۲- مکان‌های باستانی و تاریخی از نظر شکل و وسعت متفاوت‌اند. ۳- برخی از آنها سکونتگاه روستایی یا شهری هستند که چند هکتار وسعت دارند؛ مانند شهر سوخته در ایران و شهر پمپئی در ایتالیا. ۴- غارها، گورستان‌ها و آرامگاه‌ها، ۵- تپه‌های باستانی یکی دیگر از مکان‌های مهم باستان‌شناختی است.

۱۲ مراحل کار باستان‌شناسان و تعیین سن آثار باستانی

الف) شناسایی و کشف

۱- نخستین گام باستان‌شناسان است. ۲- برخی از آثار و بناهای تاریخی، مانند تخت جمشید و طاق بستان بر سطح زمین قرار دارند و به آسانی قابل شناسایی هستند. ۳- بخش زیادی از آثار باستانی زیر خاک و یا در اعماق دریاها و رودخانه‌ها قرار گرفته‌اند. ۴- باستان‌شناسان برای کشف علاوه بر رجوع به کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها از ابزارها و فناوری‌های جدید و پیشرفته مانند پهپادها، رادارها، عکس‌های هوایی، تصاویر ماهواره‌ای، روش‌های الکترومغناطیسی و سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی استفاده می‌کنند. ۵- برخی از آثار و بناها به صورت اتفاقی و درنتیجه فعالیت‌های کشاورزی و عمرانی یا بروز پدیده‌های طبیعی مانند سیل و زمین‌لرزه از دل زمین بیرون می‌آیند.

ب) حفاری

۱- گام دوم فعالیت باستان‌شناسی است. ۲- یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسان و نیازمند دانش، تجربه و وقت فراوان است؛ چراکه ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار بناهای تاریخی وارد شود.

مراحل حفاری: اگر باستان‌شناسان به شیئی برخورد کنند کارهای زیر را به ترتیب انجام می‌دهند.

۱- در همان وضعیت از آن عکس‌برداری و تمامی مشخصات را به طور دقیق ثبت می‌کنند. ۲- آن را از خاک بیرون می‌آورند. ۳- مراحل بعدی تحقیقات، کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های مجهز ادامه می‌یابد.

ج) استخراج و تنظیم اطلاعات

۱- آثار و بناهای باستانی کشف‌شده را به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آنها و نیز کاربردهایشان بررسی می‌کنند. ۲- با مقایسهٔ آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف می‌کوشند سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی گذشتگان را درک کنند. ۳- از طریق مقایسهٔ آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون، روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها بر یکدیگر را توضیح می‌دهند.

تعیین سن آثار باستانی

روش‌های علمی باستان‌شناسان برای تاریخ‌گذاری و تعیین سن آثار رادیو کربن، پتاسیم - آرگون

۱۳ موزه‌ها، گنجینه‌های آثار باستانی و ارتباط تاریخ و باستان شناسی

موزه‌ها مهم‌ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمّت، مطالعه و نمایش آثار باستانی هستند.

بزرگ‌ترین موزهٔ ایران: موزهٔ ایران باستان

مهم‌ترین موزه‌های جهان: لوور در پاریس - بریتانیا در لندن - آرمیتاژ در سن‌پترزبورگ روسیه - متروپولیتن در نیویورک